

Datum
2021-01-21

Diarienummer
2018-141

AB STORSTOCKHOLMS LOKALTRAFIK
VD David Lagneholm
Lindhagensgatan 100
10573 Stockholm

Begäran om förslag till kontrollprogram

Ärende

AB Storstockholms lokaltrafik (SL) och Region Stockholm (Regionen) har under en följd av år genomfört kapacitetsförstärkningar av Roslagsbanan norr om och söder om Danderyds kommun i syfte att möjliggöra ökad trafik på banan. I december 2013 ansökte SL om tillstånd till trafiken. Av ansökningshandlingarna framgår att den trafikökning som planeras är omfattande. År 2030 uppskattas sålunda sträckan Stockholms östra–Djursholms Ösby bli trafikerad av 656 alternativt 800 tåg per vardagsdygn (upp till 60 tåg per timma i högtrafik), vilket motsvarar en fördubbling jämfört med dagens förhållanden. Vidare planeras betydande hastighetsökningar för tågen.

Ärendet om tillstånd till trafiken, vari Danderyds kommun genom dess miljö- och hälsoskyddsnämnd (nämnden) var en av remissinstanserna, fullföljdes aldrig; SL återkallade ansökan i juni 2017 varför ärendet avskrevs från vidare handläggning.¹ Det är därför fortfarande en öppen fråga hur omfattande trafik på Roslagsbanan som är miljörättsligt tillåtlig, liksom det ännu är oklart vilka skyddsåtgärder, försiktighetsmått och begränsningar i verksamheten som kommer att erfordras för att förebygga, hindra, och motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (jfr 2 kap. 3 § miljöbalken).

---

¹ Länsstyrelsens i Stockholms län ärende dnr 5511-42384-2013 ang. ansökan från AB Storstockholms Lokaltrafik om tillstånd till järnvägstrafik på Rostagsbanan.

Prövningar om järnvägsplaner för kapacitetsutbyggnader har hittills skett i andra kommuner än Danderyd och, såvitt framkommit, utan ställningstagande till vilken trafikbelastning Danderyds miljöförhållanden kan tåla.

Såvitt nämnden kan bedöma fortskrider SLs och Regionens planering för ökad trafik på Roslagsbanan som om den ökade belastningen i Danderyd är möjlig. Nämnden ser som tillsynsmyndighet med oro på denna utveckling och ifrågasätter den planerade trafikökningens förenlighet med gällande tillåtlighetsregler enligt miljöbalken.

SL bereds mot denna bakgrund nu tillfälle att yttra sig i denna fråga. I enlighet med vad som utvecklas i det följande väntas SL *dels* inkomma med förslag till kontrollprogram för trafiken, *dels* presentera förslag till förbättrande åtgärder, *dels* redovisa rådande kunskapsläge i de särskilda frågor som väcktes i ärendet om tillståndsprovning och som ännu utestår obesvarade. Syftet med denna skrivelse är att ge nämnden underlag för att pröva frågor om tillsynsbehov och få en fullständig bild av den kommande trafikbelastningen på Roslagsbanan genom Danderyds kommun.

Begäran om förslag till kontrollprogram

26 kap. 19 § miljöbalken stadgar att den som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön fortlöpande ska planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar. I samma bestämmelse anges också att den som bedriver sådan verksamhet eller vidtar sådan åtgärd också ska genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön. Vidare anges att den som bedriver sådan verksamhet ska lämna förslag till kontrollprogram eller förbättrande åtgärder till tillsynsmyndigheten, om tillsynsmyndigheten begär det.

Genom denna skrivelse begär miljö- och hälsoskyddsnämnden i Danderyd att AB Storstockholms lokaltrafik lämnar förslag till kontrollprogram avseende trafiken på och arbeten med Roslagsbanan.

Kontrollprogrammets främsta funktion är att för tillsynsmyndigheten visa hur verksamhetsutövaren avser att kontrollera att ställda miljökrav efterföljs

vid utbyggnaden och den fortsatta driften av Roslagsbanan. Nedan anges ett antal punkter som kontrollprogrammet förväntas innefatta.

Buller och vibrationer, allmänt

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av de begränsningsvärden för buller och vibrationer som tillämpas för olika tider på dygnet
- Beskrivning av vilka skyddsåtgärder som vidtagits för att säkerställa minimal miljöpåverkan och för att klara kraven enligt miljöbalken samt åtgärder som kommer att vidtas framåt.
- Beskrivning av åtgärder vid avvikelser från fastställda värden för bullerstörningar och vibrationer såsom utredningar och förändringar av verksamheten samt efterföljande besiktning, kontroll och skadereglering.
- Beskrivning av belastning i form av vilken tågtrafik som kan förväntas innefattande tidtabeller och antal vagnar samt tomtågtrafik.

Buller och vibrationer – om- och tillbyggnadsskede

Om och tillbyggnad av anläggningen kan väntas medföra en ökad bullerbelastning i området kring Roslagsbanan. Detta kan innefatta om och tillbyggnad av anläggningen både i Danderyds kommun och andra kommuner.

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av verksamhetsutövarens anmälan till tillsynsmyndigheten vid start och avslut av byggskede.
- Beskrivning av kontroll under byggskede såsom beräkningar eller närfältsmätningar i kombination med beräkningar. Förslagsvis görs kontroll inom en månad från det att arbetena har påbörjats.
- Beskrivning av kontroll vid förändringar av metoder, omplacering av ljudalstrande utrustning eller annan användning av maskinell utrustning som på ett väsentligt sätt antas kunna förändra ljudbilden.
- Beskrivning av underrättelse till tillsynsmyndigheten i det fall värden överskrids samt beskrivning av uppföljande kontroll inom tid som tillsynsmyndigheten bestämmer.
- Beskrivning av belastning i form av vilken tågtrafik som kan förväntas innefattande tidtabeller och antal vagnar samt tomtågtrafik.

Buller och vibrationer – driftskede

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av den kontroll inklusive bullermätningar som ska ske under driftskede och vid förändringar i verksamheten som kan påverka bullerförhållandena.
- Beskrivning av den uppföljande kontroll som ska ske och de åtgärder som ska vidtas om fastställda värden överskrids.
- Beskrivning av rutiner för rapportering till tillsynsmyndigheten.

Transporter

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av transporter till och från platsen under byggskede med angivande av vilka dagar och vilka tider på dygnet som transporter kan komma att ske.
- Beskrivning av rutin för att tillse att transporter sker under angivna dagar och tider med angivande av hur avtal med leverantörer formuleras och förslag på utförande av stickprovskontroller av transporter till och från anläggningen m.m.

Följdverkningar för annan trafik

För bedömning av verkningar på lokaltrafiken väntas i förslag till kontrollprogram uppgifter om hur framkomligheten för fordon och fotgängare idag påverkas av järnvägstrafiken och hur kommande effekter i form av framkomlighetshinder, trängsel, köer m.m. efter planerad trafikökning ska mätas och/eller på annat sätt kontrolleras.

Mätningar

Miljö- och hälsoskydds nämnden har genom mätningar i egen regi kunnat konstatera att användbarheten av bullerberäkningar är begränsad. Enbart bullerberäkningar är inte tillräckligt för att avgöra om det föreligger störningar i det enskilda fallet. Bullerberäkningar väntas därför i framtiden bli kompletterade med regelbundna mätningar.

Syftet med mätningarna är att kontrollera efterlevnaden av de värden som ska innehållas. För mätning och analys används metoder enligt svensk eller internationell standard.

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av kontrollmätningar med angivande av mätmetod, mätfrekvens och redovisningsmetod/utvärderingsmetod samt förslag på platser, tidpunkter och varaktighet för regelbundna sådana mätningar. Härvid ska beaktas vad som framkommit genom den s.k. TVANE-rapporten om noggrannhet hos bullerberäkningarna, och förekommande problem med programvarorna.² Resultaten av kontrollmätningarna ska redovisas på sådant att dessa kan utvärderas såväl enligt rådande svensk standard som för jämförelse med gällande rekommendationer från Världshälsoorganisationen (WHO) med mätvärden redovisade även som $dB_{L_{den}}$ respektive $dB_{L_{natt}}$.³
- Redovisning av mätpunkter och en motivering till varför just dessa mätpunkter har valts.
- Redovisning av antalet tåg per dygn under mätperioderna. Här ska särskilt beaktas TVANE-rapportens redovisning om att antalet tåg per dygn, inte enbart den dygnsekvivalenta ljudnivån, har betydelse för hur störande tågbuller upplevs.
- Redovisning av vilka förhållanden som ska råda vid mätningstillfällena.
- Redovisning av överväganden gällande omfattning av mätningar och mätpunkter mot bakgrund av tidigare kontroller och annan erfarenhet.
- Beskrivning av åtgärder vid misstanke om att bullernivån överskrids mellan mättillfällena. Anledning att genomföra ytterligare mätningar kan t.ex. vara att det kommer in klagomål.
- Beskrivning av hastighetskontroller, särskilt kvällar, morgnar och nätter innefattande förslag till utformning och redovisning av sådana kontroller.
- Beskrivning av hur verksamhetsutövaren anpassar sina mätningar, valet av mätutrustning och utformningen av de tekniska detaljerna kring mätningarna med hänsyn till den rådande situationen. Verksamhetsutövaren bör välja den metod för mätning som är mest lämpad. Den metod som bäst svarar mot mätningens syfte och samtidigt

---

² Öhrström et al (2011), Slutrapport Forskningsprogrammet TVANE. Effekter av buller och vibrationer från tåg och vägtrafik. Rapport nr 1:2011 Enheten för Arbets- och miljömedicin Avdelningen för Samhällsmedicin och Folkhälsa vid Göteborgs universitet, punkt 3.4.3 andra stycket.

³ World Health Organization, Environmental Noise Guidelines for the European Region 2018 ISBN 978 92 890 5356 3.

passar in på de rådande tekniska, fysikaliska eller biologiska förhållandena bör användas.

Trafikfrekvens

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Redovisning av antalet tåg per period av högtrafik (morgnar och kvällar), per natt och per dygn. Redovisningen väntas avse *dels* rådande *dels* framtida förhållanden.
- Förslag till förhandsrapportering inför trafikförändringar.

Dokumentation och kvalitetssäkring

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av vem/vilka som utses att genomföra mätningar (ackrediterat företag) ska lämnas. Företag som utför mätning bör vara utsett ackrediterat av Swedac eller motsvarande internationella ackrediteringsinstitut.
- Beskrivning av hur mätdata som samlas in inom ramen för kontrollprogrammet ska kvalitetssäkras och lagras (t.ex. digitalt i en offentlig databas hos verksamhetsutövaren).
- Beskrivning av system och rutiner för sådan kvalitetssäkring och datalagring.
- Beskrivning av tillvägagångssätt och tidsintervaller för utvärdering och rapportering av de olika delarna i kontrollprogrammet.

Verksamhetsutövaren bör dokumentera; (1) syftet med mätningarna, (2) mätresultaten, (3) de tekniska egenskaperna hos mätanordningar, utrustning, givare och andra liknande tekniska anordningar för mätning som används, (4) de tekniska förhållanden som omger mätningarna, (5) de metoder för mätning och analys som använts och (6) tid och plats för mätningarna.

Dokumentationen bör spegla vilket syfte varje enskild mätning haft, vad verksamhetsutövaren har mätt, vilka egenskaper som använd utrustning m.m. haft (t.ex. inom vilket mätområde som resultaten blir säkrast), hur mätningen har gått till och under vilka förhållanden som mätningen skett samt när det skedde. I de fall mätning sker kontinuerligt räcker det med att ange detta. När så inte sker bör verksamhetsutövaren dokumentera tidpunkt och datum för mätningarna som klockslag eller som ett intervall mellan två klockslag. Sker mätningen över mer än ett dygn bör verksamhetsutövaren

ange mellan vilka. Eventuella stopp i mätningarna bör i samtliga fall dokumenteras, från när sådant stopp inträffade till när det upphörde.

Det ska anges hur länge dokumentationen sparas.

Information

Tidig och kontinuerlig information till tillsynsmyndigheten är av stor betydelse. Förslag till kontrollprogram väntas innehålla bland annat tidplaner, beräknade ljudnivåer och eventuella avsteg från dessa.

Ny teknik

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av verksamhetsutövarens rutiner för att noggrant och kontinuerligt följa teknikutvecklingen på området. Det gäller bland annat teknik för tysta spår och tysta tåg.
- Beskrivning av rutiner för hur information om teknikutvecklingen ska rapporteras till tillsynsmyndigheten

Trafikutvecklingen över tid

På grund av nya rön och/eller förändrad lagstiftning samt nya beslut från tillsynsmyndigheten kan kontrollprogrammet komma att behöva förändras under den tid som verksamheten bedrivs. Förslag till kontrollprogram väntas därför innehålla:

- Beskrivning av vad som ska ske vid förändringar i verksamheten och anmälan av sådana till tillsynsmyndigheten – gäller båda själva anläggningen och tågen som trafikerar banan
- Beskrivning av vem som kan initiera förändringar i kontrollprogrammet (verksamhetsutövaren och tillsynsmyndigheten).
- Beskrivning av hur samråd ska ske mellan verksamhetsutövaren och tillsynsmyndigheten.

Arbetsätt och riskanalys

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av arbetsmoment som kan ge upphov till störande buller och vibrationer utöver den ordinarie trafiken.
- Beskrivning av geografiskt påverkandeområde.

- Beskrivning av ansvarsfördelning inom verksamheten och därmed sammanhängande miljöfrågor, vilket med fördel kan förtydligas med en skiss.
- Beskrivning av tidsperiod som ska beaktas vid anmälan till tillsynsmyndigheten om planerade åtgärder.

Klagomålshantering

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla en beskrivning av verksamhetsutövarens klagomålshantering.

Lagring och granskning av data m.m.

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av hur data lagras och granskas såsom att resultaten från alla mätningar, provtagningar och besiktningar kommer att arkiveras och finnas tillgängliga hos verksamhetsutövaren samt att verksamhetsutövaren ansvarar för granskning av alla mätprotokoll.
- Beskrivning av kontakter med tillsynsmyndigheten och möten med densamma samt frekvens av möten.
- Beskrivning av rapportering till tillsynsmyndigheten om analys- eller provresultat visat på överskridande eller avvikelser från kontrollprogrammet.
- Beskrivning av vilka åtgärder som vidtas vid miljöolycka såsom att tillsynsmyndigheten och vid behov även räddningstjänsten meddelas omedelbart.

Kommunikation med tredje man

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av verksamhetsutövarens information till närboende, fastighetsägare, hyresgäster näringsidkare och myndigheter, innefattande hur ofta information lämnas vad för slags information som lämnas samt på vilket sätt information lämnas och görs åtkomlig på verksamhetsutövarens webbplats
- Redovisning av vem som är utsedd till informationsansvarig.

Naturreservat och kulturmiljö

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla en beskrivning av hur särskild hänsyn ska tas till naturreservatet Ekebysjön och till de kulturmiljöer som är belägna i nära anslutning till Roslagsbanan.

Andra känsliga verksamheter

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla en beskrivning av hur hänsyn tas andra känsliga verksamheter såsom skolor och äldreboenden.

Journalföring

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av journalföring, vilken ska säkerställa att fastställda värden innehålls och av vilken det ska framgå om resultatet avviker från fastställda värden samt orsak till avvikelsen samt vilka åtgärder som vidtas.
- Angivande av hur länge journalerna sparas.

Vegetation m.m.

Arbeten med utbyggnaden och driften av banan sker i tätbebyggt område. Det är av yttersta vikt att vegetation utanför arbetsområden inte kommer till skada.

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla:

- Beskrivning av hur träd och värdefull vegetation ska bevaras.
- Beskrivning av trädfällning och beskärning samt utmärkning.
- Beskrivning av godkännande av utmärkning från tillsynsmyndighetens sida innan avverkning eller beskärning får påbörjas.
- Beskrivning av åtgärder vid påträffande av misstänkt fornlämning såsom att arbetet omedelbart ska avbrytas och tillsynsmyndigheten kontaktas.

Rapportering

Förslag till kontrollprogram väntas innehålla beskrivning av när och hur insamlade uppgifter ska redovisas till tillsynsmyndigheten.

Begäran om förslag till förbättrande åtgärder

WHO:s riktlinjer för omgivningsbuller (2018) innehåller starka rekommendationer om reduktion av buller från järnvägstrafik till nivåer under 54 dBL_{den}, eftersom buller över denna nivå är förenat med menliga hälsoeffekter. För nattrafik rekommenderas starkt att bullret reduceras till nivåer under

44 DBL_{natt} eftersom buller över denna nivå är förenat med menliga effekter på sömnen.⁴

Miljö- och hälsoskyddsnämnden förväntar sig förslag till åtgärder för att WHO:s nu nämnda riktlinjer ska kunna tillämpas och efterlevas.

Det står vidare, bland annat genom den ovan nämnda TVANE-rapporten, klart att inte enbart maximalnivåer och ekvivalentnivåer av buller, utan också antalet tåg per dygn, har betydelse för upplevelsen av störande tågbuller.

Nämnden förväntar sig förslag till åtgärder för hur ökade störningar av trafikfrekvensen ska kunna vägas in i kontrollen av verksamheten.

Nämnden kan inte på nuvarande underlag i detalj bedöma vilka åtgärder som är lämpliga och effektiva. Det är därför angeläget att samlade uppgifter lämnas om (1) vidtagna, (2) möjliga och (3) planerade bullerbegränsande åtgärder med avseende på bland annat (1) hastighetsbegränsning, (2) begränsning av antalet tåg under högrafikperioder, kvällar, nätter och helger och (3) ytterligare lösningar med bästa möjliga teknik utöver hittills använda rälldämpare, hjuldämpare, spårnära skärmar och andra slag av modern teknik (jfr exempelvis de s.k. RER-tågen i Paris).

Begäran om underlag för eventuellt undersökningsföreläggande

I det ovan nämnda ärendet rörande ansökan om tillstånd till trafiken förelade tillståndsmyndigheten SL att bland annat redovisa alternativa utformningar tillsammans med dels en motivering till varför ett visst alternativ valts, dels en beskrivning av konsekvenserna av att verksamheten återgår till en lägre trafiknivå. Av särskild betydelse i detta hänseende synes vara att nå kunskap om samhällskostnader, samhällsnytta och miljönytta av en lösning som innebär avlastning av Roslagsbanan genom bättre utnyttjande av, och eventuell utbyggnad för, andra trafikslag för persontransporter mellan Stockholm och norrortskommunerna.

---

⁴ World Health Organization, Environmental Noise Guidelines for the European Region 2018 ISBN 978 92 890 5356 3

Miljö- och hälsoskyddsnämnden förväntar sig fortfarande svar på nu nämnda frågor. Frågan kan komma att göras till föremål för särskilt undersökningsföreläggande, men innan beslut härom fattas önskar nämnden en utförlig redovisning om vilka kunskaper som för närvarande föreligger hos Regionen och SL beträffande möjliga alternativ, deras samhällskostnader, samhällsnytta och miljönytta.

I sammanhanget önskas en belysning av hur prognoserna om framtida resvanor och transportbehov kan väntas bli påverkade av Covid19-pandemins effekter och ny digital teknik som kan förändra behovet av dagliga persontransporter mellan stadskärna och ytterområden.

Förväntad svarstid

Miljö- och hälsoskyddsnämnden önskar svar senast den 31 maj 2021.

För miljö- och hälsoskyddsnämnden

Elisabeth Thelin
Miljö- och stadsbyggnadsdirektör

Carl Johan Bernelid
Miljöchef

För kännedom:

- Carina Lundberg Uudelepp, Regiondirektör
- Trafiknämnden